herpy

WARANY

Northern Blunt-spined Monitor

Varanus primordius

Niewielki, dzienny waran naziemny z tropikalnej, północnej części Terytorium Północnego w Australii. *Varanus primordius* kopie i wygrzewa się w silnym upale, a żywi się owadami, małymi gadami i ich jajami. Gatunek jest rzadki w niewoli i istnieje niewiele wiarygodnych danych hodowlanych, dlatego nadaje się wyłącznie dla doświadczonego hodowcy.

Rodzina: Varanidae Dawna nazwa: *Varanus acanthurus primordius; Worrellisaurus primordius*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**30-46 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**10-15 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Skalny, naziemny i kopiący nory**
Środowisko	**Sawanna i tereny skaliste**
Trudność	**Doświadczony**

HODOWLA

Min. terrarium	**120 × 60 × 60 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**24-38 °C**
Miejsce wygrzewania	**55-65 °C**
Temperatura w nocy	**22-26 °C**
Wilgotność	**20-50%**
UVB	**Niezbędne** Strefa Fergusona 3
Pokarm	**Owady i kręgowce**
Utrzymanie	**Pojedynczo**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**8-14 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**2-5 jaj**
Zniesienia w roku	**1-5**
Inkubacja	**80-120 dni** przy 28,5-30,5 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
Załącznik unijny	**Załącznik B**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Varanus primordius to jeden z mniejszych waranów z podrodzaju *Odatria*, czyli australijskich waranów karłowatych. Gatunek został opisany przez Roberta Mertensa w 1942 roku jako podgatunek *V. acanthurus*, a dziś ma status odrębnego gatunku. Nazwa naukowa pochodzi od łacińskiego słowa oznaczającego "pierwotny" i odnosi się do tego, że Mertens uważał łuskowate zgrubienie ogona za pierwotną formę silniej ożebrowanego ogona *V. acanthurus*.

Dorosłe osobniki osiągają 30-46 cm długości razem z ogonem. Ciało mierzy do 19 cm od pyska do kloaki, a ogon jest 1,4-1,5 raza dłuższy od ciała. Zwierzęta osiągają dojrzałość płciową przy długości pysk-kloaka 12-13 cm, co odpowiada około 30 cm długości całkowitej. Masa dorosłych osobników nie jest udokumentowana.

Taksonomia gatunku często się zmieniała. Był on traktowany jako podgatunek *V. acanthurus*, zaliczano go też do rodzaju *Worrellisaurus*, ale obecnie funkcjonuje jako *Varanus primordius*. Można go pomylić z *V. acanthurus* i innymi małymi naziemnymi waranami z północnej Australii, dlatego zawsze żądaj zdjęcia i informacji o rodzicach, jeśli w ogóle uda ci się znaleźć jakieś zwierzę.

Gatunek jest w niewoli bardzo rzadki. W 2016 roku utrzymywano go tylko w jednym ogrodzie zoologicznym w Europie i nigdzie indziej na świecie, a w japońskim handlu zwierzętami widziano tylko jednego osobnika. Praktyczne doświadczenie z tym gatunkiem jest więc skąpe. Dane rozrodcze są udokumentowane dla tego gatunku, ale poniższe zalecenia opierają się poza tym na nielicznych informacjach o samym gatunku oraz na blisko spokrewnionym *V. acanthurus*, a zapożyczone wartości są w tekście zaznaczone.

V. primordius jest mały i nie generuje kosztów żywienia dużego warana, ale wymaga samodzielnie zbudowanego, suchego i bardzo ciepłego terrarium z głębokim podłożem, oświetlenia UVB, żywych owadów przez cały rok oraz hodowcy gotowego pracować bez gotowej recepty. Długość życia nie jest udokumentowana. Blisko spokrewniony *V. acanthurus* może żyć ponad 15 lat, a wartość w ramce z danymi (10-15 lat) jest szacunkiem opartym na nim.

Czytaj więcej: Światło i UVB

Występowanie i środowisko

Gatunek występuje wyłącznie w Australii i tylko w północnej części Terytorium Północnego, w tak zwanym Top End. Stanowiska układają się w pas od okolic Darwin na wschód do obszarów przy Ziemi Arnhema, mniej więcej między 12,4 a 15,9 stopnia szerokości geograficznej południowej i 130,5 a 135,9 stopnia długości geograficznej wschodniej. Zasięg jest niewielki i obejmuje tylko ułamek zasięgu kilku innych małych australijskich waranów.

Nie są znane żadne introdukowane populacje poza Australią.

> **Naturalny zasięg:** Australia.

ŚRODOWISKO

Gatunek żyje w tropikalnej Australii, na północy Terytorium Północnego, gdzie panuje klimat monsunowy z wyraźną porą deszczową i długą porą suchą. Latem, w porze deszczowej, jest gorąco i bardzo wilgotno, a deszcz pada w postaci gwałtownych ulew. W porze suchej opadów jest niewiele, dni są gorące i słoneczne, a noce chłodniejsze.

Jest to mały, płochliwy i skryty waran naziemny, który żyje w różnych typach widnego lasu, a w niektórych porach roku wśród głazów na skalistych wzniesieniach. Kryje się w szczelinach i w norach pod kamieniami. Dokładniejsze pomiary temperatury i wilgotności w jego kryjówkach nie są udokumentowane.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

Hodowla

TERRARIUM

Varanus primordius to mały, ale bardzo aktywny naziemny waran. Dorosły osobnik potrzebuje co najmniej 120 × 60 × 60 cm (długość × szerokość × wysokość), najlepiej więcej, a samodzielnie zbudowane terrarium z drzwiami od frontu jest często najlepszym rozwiązaniem. Wysokość musi pozwolić na głębokie podłoże, w którym zwierzę może kopać nory.

Podłoże powinno mieć co najmniej 30 cm głębokości i składać się z mieszanki nienawożonej ziemi i piasku (np. dwie części ziemi na jedną część piasku do piaskownicy), zwilżonej na tyle, by się zbijała i utrzymywała norę. Unikaj piasku wapiennego. W naturze gatunek kryje się w szczelinach i pod kamieniami, więc ułóż na powierzchni płaskie kamienie, ułożone w stos płyty łupkowe, korę korkową i rury jako kryjówki i miejsce do wygrzewania, a także zapewnij co najmniej dwie kryjówki, jedną w ciepłej i jedną w chłodnej części. Miejsce do wygrzewania powinno być najwyższym punktem terrarium.

Młode można początkowo trzymać w mniejszym, ale wciąż głębokim pojemniku, jednak wcześnie przenosi się je do dużego terrarium. Terrarium musi mieć dobrą wentylację, pewne drzwi i osłonięte źródła ciepła, aby zwierzę nie mogło się poparzyć o żarówkę.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

TEMPERATURA

V. primordius to zwierzę szukające słońca i potrzebuje dużo ciepła. Mierz temperaturę powierzchni w miejscu do wygrzewania termometrem na podczerwień, a nie temperaturę powietrza. Miejsce do wygrzewania powinno mieć temperaturę powierzchni 55-65 °C. Wartości dla tego konkretnego gatunku nie są udokumentowane, a podane temperatury

są ostrożnym szacunkiem opartym na blisko spokrewnionym *V. acanthurus*, więc zacznij od dolnej granicy i obserwuj, jak zwierzę korzysta z gradientu.

W ciągu dnia powietrze powinno mieć 29-38 °C w ciepłej części i 24-28 °C w chłodnej. W nocy ogrzewanie się wyłącza, a temperatura spada do 22-26 °C. Terrarium musi mieć duży gradient temperatur, aby zwierzę zawsze mogło uciec od ciepła. Używaj żarówki halogenowej lub innej żarówki dającej zarówno światło, jak i ciepło, podłączonej do termostatu, i regularnie sprawdzaj temperaturę, ponieważ z czasem żarówka traci moc grzewczą.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Powietrze powinno być suche, 20-50 % wilgotności względnej. Ważniejsza od wilgotności powietrza jest wilgotność podłoża. Podłoże musi być na tyle wilgotne, by się zbijało i utrzymywało nory, a mikroklimat w norach powinien być wilgotny, podczas gdy powierzchnia przesycha. Zwilżaj podłoże, wlewając do niego wodę, a nie przez zraszanie.

Zwierzę musi mieć stabilną miskę ze świeżą wodą, wystarczająco dużą, by mogło z niej pić. Wymieniaj wodę codziennie. Kontroluj wilgotność powietrza higrometrem i sprawdzaj wilgotność podłoża na głębokości, aby wiedzieć, kiedy trzeba je ponownie zwilżyć.

OŚWIETLENIE I UVB

Dzienne, szukające słońca warany potrzebują silnego światła UVB. Używaj mocnej świetlówki UVB lub lampy metalohalogenkowej w oprawie z odbłyśnikiem, zamontowanej w bezpiecznej odległości od miejsca do wygrzewania, i przyjmij strefę Fergusona 3. Indeks UV należy mierzyć miernikiem UV, a nie zgadywać. Zwierzę musi mieć możliwość zejścia ze światła UVB w cień.

Utrzymuj długość dnia na poziomie około 12 godzin albo dostosuj ją do pór roku w północnej Australii, gdzie zmienia się ona tylko nieznacznie, ponieważ obszar ten leży blisko równika. Wymieniaj świetlówki UVB zgodnie z zaleceniami producenta, nawet jeśli nadal świecą.

ŻYWIENIE

Varanus primordius żywi się w naturze owadami, małymi gadami i jajami gadów. W niewoli celem jest urozmaicona dieta o niskiej zawartości tłuszczu: dobrze odżywione żywe owady, takie jak świerszcze, szarańcza i karaczany, od czasu do czasu uzupełniane małymi, rozmrożonymi jaszczurkami. Ryby, gryzonie i ptasie jaja są bardzo kaloryczne i należy podawać je bardzo oszczędnie, w przeciwnym razie zwierzę szybko staje się zbyt grube.

Młode karmi się tyle, ile są w stanie zjeść. Dorosłym podaje się tyle, ile zjedzą w ciągu 5-10 minut, przy czym lepsze są częste małe posiłki niż duże i rzadkie. Podawaj owady mniej więcej wielkości głowy zwierzęcia. Obsypuj owady preparatem wapniowym i od czasu do czasu podawaj suplement witaminowy. Usuwaj niezjedzone owady albo je dokarmiaj, aby nie podgryzały warana. Nigdy nie łap owadów w naturze, ponieważ mogą przenosić pasożyty. Jaszczurki powinny być mrożone, a nie żywe ani świeżo uśmiercone, aby nie przenosić pasożytów.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

V. primordius jest mały, więc ugryzienia i zadrapania rzadko są poważne, ale małe warany wciąż mogą spowodować krwawiące zadrapania. Zawsze dbaj o wysoki poziom higieny i myj ręce po kontakcie, ponieważ warany mogą przenosić salmonellę. Nie trzymaj zwierzęcia za ogon.

Małe warany są ciekawskie i inteligentne, ale młode osobniki instynktownie uciekają przed wszystkim, co duże. Daj nowemu zwierzęciu kilka tygodni spokoju, a potem przyzwyczajaj je do swojej obecności, siedząc spokojnie przy terrarium i opierając w nim dłoń. Nie zmuszaj zwierzęcia do brania na ręce. Oswajanie trwa od tygodni do miesięcy. Trzymaj ten gatunek pojedynczo.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Płeć można określić, oglądając nasadę ogona. U małych naziemnych waranów zgrubienia hemipenisów można zobaczyć, podświetlając nasadę ogona od spodu w ciemnym pomieszczeniu, a metoda sprawdza się dobrze, dopóki ogon ma mniej niż 10 mm grubości. U tego gatunku hemipenisy mogą się częściowo wywinąć podczas brania zwierzęcia na ręce, więc

określenie płci może być najłatwiejsze, gdy zwierzę jest schłodzone. Zwierzęta osiągają dojrzałość płciową przy długości pysk-kloaka 12-13 cm, co odpowiada 60-70 % długości dorosłego osobnika, w wieku 8-14 miesięcy. Masa w momencie osiągnięcia dojrzałości płciowej nie jest udokumentowana.

GODY I KOPULACJA

Rozmnażanie w niewoli jest rzadkie, a sezon, okres spoczynku i sposób łączenia zwierząt nie są udokumentowane. Trzymaj zwierzęta osobno, łącz je tylko pod nadzorem i bądź gotów rozdzielić je w razie niepokoju.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Gatunek jest jajorodny. Zniesienie liczy 2-5 jaj, a samica może złożyć do pięciu zniesień w ciągu roku. Miejsce składania jaj w naturze nie jest udokumentowane. Zapewnij kopiącej samicy głębokie, wilgotne i zbijające się podłoże lub skrzynkę lęgową z co najmniej 20-30 cm ziemi i piasku, aby mogła wykopać gniazdo. Samica składająca kilka zniesień z rzędu szybko traci wapń i rezerwy, dlatego musi dostawać obfite ilości pokarmu i wapnia.

Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

INKUBACJA

Jaja wyjmuje się ostrożnie, nie obracając ich, i umieszcza w wilgotnym podłożu, takim jak wermikulit, w szczelnym pojemniku w stabilnej temperaturze. W temperaturze 28,5-30,5 °C wyklucie następuje po 80-120 dniach. Podłoże i wilgotność w inkubatorze nie są udokumentowane dla tego konkretnego gatunku. W razie wątpliwości skontaktuj się z doświadczonym hodowcą waranów.

ODCHÓW MŁODYCH

Młode mierzą przy wykluciu 4-5 cm od pyska do kloaki i ważą 1-2 g. Rosną szybko i mogą osiągnąć dojrzałość płciową przed ukończeniem roku. Samo odchowywanie nie zostało dla tego gatunku bliżej opisane, ale małe warany wykluwają się jako samodzielne, mięsożerne zwierzęta. Trzymaj młode pojedynczo w małych, głębokich terrariach z kryjówką i miejscem do wygrzewania, podawaj im tyle małych, obsypanych wapniem owadów, ile zechcą zjeść, i regularnie je waż. Zwracaj uwagę na ugryzienia i stres.

Zdrowie i częste błędy

Choroby tego gatunku nie są udokumentowane. Typowe problemy u małych waranów to:

- Zbyt niskie temperatury. Powodują słabe trawienie, osłabioną odporność, nadwagę i choroby stawów.
- Za mało UVB i wapnia. Prowadzi to do kruchości kości.
- Zbyt tłusta dieta, zwłaszcza gdy gryzonie i jaja stają się stałym elementem jadłospisu.
- Zbyt suche podłoże i za mało wody, co powoduje problemy z linieniem i nerkami.
- Pasożyty wewnętrzne i zewnętrzne, zwłaszcza u zwierząt odłowionych w naturze. Zleć badanie próbki u weterynarza.

U rozmnożonych w niewoli osobników tego gatunku obserwowano deformacje szkieletu gnykowego, w których wydłużone kości są widoczne jako kolce w gardle. Przyczyna nie jest znana.

Australia nie zezwala na komercyjny eksport żywych zwierząt. Zarejestrowany handel międzynarodowy w latach 2001-2017 obejmował głównie zwierzęta rozmnożone w niewoli oraz nieliczne odłowione w naturze do celów naukowych, dlatego oferowane zwierzę powinno pochodzić z hodowli i mieć dokumenty, które to potwierdzają.

Zwróć się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli zwierzę traci na wadze, nie chce jeść, ma opuchnięte stawy lub jest wiotkie i apatyczne.

Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.

Pełny poradnik z mapą i aktualizacjami: herpy.org/pl/warany/varanus-primordius